

KISA SÜRELİ HAPİS CEZASI VE KISA SÜRELİ HAPİS CEZASINA SEÇENEK YAPTIRIMLAR

Short-Term Imprisonment and Alternative Sanctions for Sentence to Short-Term Imprisonment

Ezgi AYGÜN EŞİTLİ*

ÖZ

Türk Ceza Kanunu' na göre süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz.

Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasıdır.

Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre seçenek yaptırımlara çevrilebilir.

Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası ise birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilmek zorundadır.

Bu çalışma kısa süreli hapis cezası ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırım kavramlarını tanımlamakta, cezanın genel prensiplerini irdelemekte ve problemleri sahalarda üzerinde durmaktadır.

* Yrd. Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Anahtar Sözcükler: Ceza, hapis cezası, kısa süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar, adli para cezası

ABSTRACT

According to Turkish Criminal Code, unless otherwise is provided by the law, imprisonment for definite period may not be less than one month, more than twenty years.

The imprisonment for one year or less than a year is considered as short-term imprisonment.

Short-term imprisonment may be converted to alternative sanctions according to the personality, social and economic status of the convict, repentance shown by him during the trial period and qualifications of the offense.

The punishment of imprisonment for thirty days and less, as well as for a period one year and less, imposed to a person under the age of eighteen or those completed the full age of sixty five on the commission date of the offense, must be converted to one of the alternative sanctions listed in Turkish Criminal Code, unless he/she has no previous conviction.

The study is defines the concepts of short-term imprisonment and sanctions precedent for sentence to short-term imprisonment. This study is also focuses on the general principles of the punishment and attempt an analysis of problem areas.

Keywords: Punishment, imprisonment, short-term imprisonment, sanctions precedent for sentence to short-term imprisonment, judicial fine

GİRİŞ

Ceza, suçun karşılığında uygulanan yaptırıma verilen addır. Bir başka deyişle ceza ihlale verilen bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır¹.

¹ Bobbio, N.: Teoria della norma giuriduca, Torino 1950, s. 176; Rocco, A.: L'oggetto del reato e della tutela giuridico penale, Roma 1933, s. 72 vd., Hafizoğulları, Ceza Normu, Ankara 1996, s. 142; Hafizoğulları, Z./Özen, M.: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2011, s. 426.

Eski çağlarda daha çok bedene ve hayata yönelik yaptırımlar olarak ortaya çıkan cezalar, Aydınlanma çağıyla birlikte hürriyeti bağlayıcı ceza ekseninde şekillenmeye başlamıştır². Çağdaş ceza hukuku ise suçlunun ıslahı amacıyla hareketle gerek hapis cezasına seçenек bazı yaptırım ve infaz usullerinin uygulanmasına gerekse hapis cezalarının infazına yönelik olarak mevcut ceza adaleti sistemini iyileştirmek ve cezayı suçlunun şahsına uydurmak yönünde önemli adımlara şahit olmuştur.

Hürriyeti bağlayıcı ceza, yaşam hakkı dışında en temel haklardan biri olan insanların özgür olma hakkına müdahale etmek demektir. Bu tür bir ceza bu hakkın çekirdeğinde yer alan ve aynı zamanda seyahat ve yerleşme özgürlüğü örneğinde görülebileceği gibi tüm öteki özgürlük haklarından bireysel olarak yararlanmanın ön koşulunu da oluşturan fiziksel hareket özgürlüğünü hedef alır. Dolayısıyla, bu ceza türü özgür olma hakkına devletin düşünülebilir en kapsamlı ve yoğun müdahalesini oluşturur. “Hürriyeti bağlayıcı ceza” teriminin de açıkça gösterdiği gibi, aslında kullanımı sifira indirilen bu hak, insan hakları öznesinden, yalnızca yasal olarak belirlenen bir süre için olsa bile, çekilip alınır³. Bu nedenle hürriyeti bağlayıcı ceza, kanunilik ilkesinden hareketle, ancak Kanunda gösterilen sebep ve sürelerle, zorunlu hallerde uygulanan bir yaptırım türü olarak ortaya çıkmaktadır.

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) “Cezalar” kenar başlıklı 45. maddesine göre, suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır⁴.

² Bkz., Soyaslan, D.: Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İnfaz Rejimleri, İnfaz Hukukunun Sorunları, Sempozyum, 24/25.11.2000, Ankara, s. 162 vd.; Erdem, M. R.: Kısa Süreli Özgürlüğü Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Yeni Seçenekler, İnfaz Hukukunun Sorunları, Sempozyum, 24/25.11.2000, Ankara, s. 192 vd.

³ Günther, K.: Ceza İnfaz Hukukunun İnsan İmgesi, İnfaz Hukukunun Sorunları, Sempozyum, 24/25.11.2000, Ankara, s. 57.

⁴ Güvenlik tedbirleri ceza değildir. Çünkü suç dolayısıyla ortaya çıkan tehlikeliliği gidermeye matuf tedbirlerdir. Öte yandan “Suçtan dolayı hapis cezasına mahkumiyetin kanuni sonucu” olduğu içindir ki hak yoksunluklarını güvenlik tedbiri değil fer’i ceza olarak kabul etmek gerekir. Ancak kanun koyucu belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmayı bizce yanlış olarak güvenlik tedbiri olarak düzenlemiştir. Hukuk düzenimizde düzeltici yorum söz konusu olmadığından, bunları da fer’i ceza değil güvenlik tedbiri olarak kabul etmekten başka çare yoktur (Ayrıntılı bilgi için bkz., Hafizoğulları/Özen, s. 490 vd.).

Süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamayacaktır.

TCK' nun 49/2. maddesi gereği “hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasıdır”.

Aynı Kanununun 50. maddesi uyarınca kısa süreli hapis cezalarını şartlarını taşıması halinde adı geçen maddede ifade olunan seçenek yaptırımlara çevirmek mümkündür.

I. Kavram ve Hukuki Nitelik

Bu güne kadar bir cezanın ne zaman kısa süreli sayılacağı konusunda ortak bir görüşe ulaşılamamıştır. Öğretide, kısa süreli hapis cezasının fonksiyonunu göz önünde bulundurmamak suretiyle bir tanıma ulaşılabileceği yönünde görüşlere rastlanmaktadır. Örneğin “kesinleştiği tarihten itibaren suçlunun eğitimi ve iyileştirilmesi bakımından makul imkânı vermeyecek süredeki hürriyeti bağlayıcı hapis cezaları” kısa süreli sayılmıştır⁵. Ancak bu yolla sorunu çözmek de mümkün değildir. Çünkü hangi sürenin hükümlü üzerinde ıslah edici etki doğurduğunu tespit etmek suça ve suçluya ilişkin değişkenler göz önünde bulundurulduğunda olanaklı değildir.

Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar, uluslararası ceza hukuku kongrelerinde de tartışılmıştır. 1948’ de Milletlerarası Ceza ve İnfaz Komisyonu üç ayı geçmeyen hürriyeti bağlayıcı cezaları kısa süreli olarak nitelmiştir. 1950 La Haye 12. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi’nde, aynı süre kısa süreli olarak kabul edilmişken; 1960 Londra Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Uygulanacak Muamele Hakkında Birleşmiş Milletler Kongresi’nde altı ay üst sınır olarak kabul görmüştür⁶.

Nihayetinde bu kabul siyasi kanun koyucunun takdirine ve ceza politikasına göre şekillenmektedir. TCK’ nun 49. maddesi uyarınca, Ülkemizde hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezası olarak nitelendirilir. Hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az olamaz.

⁵ Dönmezer, S./Erman, S.: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, GK, C. II, 7. Bası, İstanbul 1981, s. 781; Çolak, H./Altun, U.: Kısa Süreli Hapis Cezaları, Seçenekli Yaptırımlar ve İnfaz Rejimleri, TBBD, S. 67, Y. 2006, s. 175.

⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 863; Çolak/Altun, s. 176.

Cezanın kısa süreli olup olmadığını belirlemek bakımından yargılama sonunda hükmedilen somut ceza esas alınır. Birden çok cezaya hükümlülük halinde hapis cezasının kısa süreli olup olmadığını belirlenmesinde her bir cezanın süresi ayrı ayrı dikkate alınır⁷.

Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar TCK' nun 50. maddesinde düzenlenmiştir. Aynı maddenin beşinci fıkrası "Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adli para cezası veya tedbirdir"⁸ hükmüyle seçenek tedbirlerin bir cezai yaptırım olduğunu açıkça ifade etmektedir⁹. Oysa TCK' nun 45. maddesi cezaları hapis ve adli para cezaları olarak sınırlamaktadır¹⁰. Her ne kadar TCK' nun 50/7. fıkrasında, madde başlığıyla uyumsuz bir şekilde "yaptırım" yerine "tedbir" ifadesi kullanılmışsa da, ihlale tepki olan seçenek yaptırımları güvenlik tedbirleriyle karıştırmamak gerekir¹¹. Zira güvenlik tedbirleri, ihlale, yani suça tepki olarak ortaya çıkmazlar. Dolayısıyla ödetici herhangi bir karaktere sahip değildirler. Bu tedbirler, suçun bizzat faili tarafından işlenebilecek yeni suçların tehlikesine karşı başvuru önleyici savunma vasıtaları olduklarından ceza yaptırımı özelliği göstermezler¹².

⁷ Yargıtay 4. CD. 03.11.1987 T., 1987/7174 E., 1987/8989 K., (YKD, Mart 1988, s. 424); Yargıtay 4. CD. 02.03.1988 T., 1988/1344 E., 1988/1683 K. (YKD, Ekim 1989, s. 1489).

⁸ "Sanık hakkında hükümlenen hapis cezasının henüz seçenek yaptırım olarak adli para cezasına ve tedbire çevrilmeden hükmün açıklanmasının geri bırakılması koşullarının değerlendirilmesi zorunlu olup, ancak bu konuda olumsuz bir kanaate ulaşıldığı takdirde uygulanabilecek bir hükme dayanılarak sonuç cezanın çevrilen adli para cezası veya tedbir olduğundan hareketle taksirli suçlarda hükümlenen 2 yıldan fazla hapis cezalarında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceğini kabul etmek olanaklı değildir.

Diğer yönden; 5271 sayılı Yasanın 231. maddesinin 7 ve 11. fıkralarına aykırı olarak hükümlenen cezanın adli para cezasına çevrilmesi ve bilahare sonuç cezanın adli para cezası olduğundan bahisle, hukuka aykırı bir uygulamanın sonuçlarından sanığın ikinci kez yararlandırılması da hukuken kabul edilemez" (YCGK, 10.2.2009 T., 2008/9-265 E., 2009/22 K.).

⁹ Bkz., farklı görüş, Özbek, V. Ö./Kanbur, M. N./Bacaksız, P./Doğan, K./Tepe, İ.: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2010, s. 544 vd.

¹⁰ Doktrinde bir kısım görüş, TCK' nun 50. maddesinde ifade olunan adli para cezası dışındaki tedbirlerin, güvenlik tedbiri olduğu görüşündedir (Özgenç, İ.: Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Ankara 2005, s. 646) Buna karşın diğer bazı yazarlar, bu yaptırımların ceza yaptırımı yerine geçen ceza veya tedbir olup bağımsız nitelik taşıdıkları görüşündedir (Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2005, s. 563).

¹¹ "Seçenek tedbir" teriminin eleştirisi için ayrıca bkz., Nuhoğlu, A.: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbirleri, Türk Ceza Kanununun 2. Yılı, Sempozyum, TCHD, İstanbul 2008, s. 192.

¹² Hafizoğulları/Özen, s. 456 vd. Ayrıca bkz., yazarların, hak yoksunluklarının güvenlik tedbiri olmadığına ilişkin eleştirileri için, a.g.e., s. 491 vd.

O halde yapılması gereken, ihlale bir tepki olarak ceza kanununda yer verilen, ceza muhakemesine ve cezaların infazına ilişkin kurallara tabi olan, yoksunluk doğuran ve uyulmaması halinde hapis cezasına çevrilen, bu özellikleri itibariyle de ceza yaptırımını özelliği gösteren bu yaptırımlara da 45. maddede suç karşılığı uygulanan cezalar arasında yer vermektir.

Kısa süreli hapis cezalarının yukarıda açıklanan seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesi hâlinde asıl mahkûmiyet hapis cezası değil, çevrilen seçenek yaptırımdır.

Bu nedenle cezanın ertelenmesine, tekerrüre, koşullu salıverilmeye ve belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma tedbirine ilişkin hükümler bu cezalarda uygulanmaz.

Ancak bazı kanunlar, hükmedilen hürriyeti bağlayıcı cezaların, kısa süreli olsa dahi, seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceğini öngörmüştür. Örneğin, 3628 sayılı Kanun¹³' un 16. maddesi; “bu bölümde yazılı olan cezalar ...tecil edilemez, şahsi hürriyeti bağlayıcı olanlar para veya tedbire çevrilemez...” hükmünü amirdir. Her ne kadar TCK' nun 5. maddesi karşısında TCK' nun 50. maddesinin özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanması gerektiği, dolayısıyla aksine düzenleme olsa dahi bu kanunlardaki suçların karşılığında hükmedilen kısa süreli hapis cezasını seçenek yaptırıma çevirmenin mümkün olduğu düşünülebilirse de¹⁴ sorunun çözümü o kadar kolay değildir. Zira bir Kanunun diğer bir Kanuna üstünlüğü yoktur ve diğer Kanuna aykırı dahi olsa ilgili madde iptal edilene ya da değiştirilene kadar yürürlükte olacak, geçerliliğini sürdürecektir.

II. Çağdaş Ceza Hukukunda Kısa Süreli Bir Hapis Cezasında ve Bu Cezaya Seçenek Yaptırımda Bulunması Gereken Başlıca Özellikler

1. Cezanın İnsan Onuruyla Bağdaşabilir Nitelikte Olması

İnsan, sadece “insan” olma vasfından ötürü, biri diğerinden ayrı tutulmaksızın onurludur.

¹³ 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu.

¹⁴ Bkz., Demirbaş, T.: İnfaz Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2013, s. 73; Koca, M./Üzülmez, İ.: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara 2009, s. 482; Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, s. 550 vd.

“İnsan onuru” kavramına ilişkin bir tanım hükmüne ne AİHS’nde ne de TC. Anayasası’nda rastlamak mümkün değilse de insan haklarının ve insan hakları temelinde şekillenen tüm normların temelini “insan onuru” kavramından aldığı söylemek mümkündür.

O halde AİHS’nde yer alan temel hakların, nihayetinde topyekûn insan onurunun bir tanımı ve yansıması olduğunu söylemek mümkündür. TC. Anayasası, 2. maddesinde yer alan “insan haklarına saygılı” ifadesiyle “insan onurunu” kendisinden vazgeçilmez bir temel değer olarak kabul etmiştir.

Birleşmiş Milletler’ in ve Avrupa Konseyi’ nin ilgili belgeleri birlikte göz önünde bulundurulduğunda, hürriyeti bağlayıcı cezanın tek başına, insanın, insan olma onurunu yok ettiği söylenemez. Ancak çok aşırı, yüksek hürriyeti bağlayıcı cezalar veya bu cezaların insanlık onurunu rencide eden infaz biçimleri AİHS’ ne aykırılık oluşturacaktır¹⁵.

Hükümlünün eğitime, bir başka deyişle ıslahına en elverişli olan cezanın uygulanması, insan onuruna uygun, aksi uygulama ise insan onuruna aykırı olacaktır¹⁶.

Kısa süreli dahi olsa seçenek yaptırma hükmetmek imkânı varken bu yol kullanılmamışsa hapis cezası suçla orantısız olacak, bu da cezalandırma adı altında hükümlüye zulmetmek sayılacağından insan onuruna aykırı olacaktır.

Hapis cezası son çare olarak başvuru bir yaptırım şeklidir. Eğer son çare olarak bu tedbire başvurulmuyorsa, yani seçenek yaptırma çevirmek imkânı varken bu imkân kullanılmıyorsa, kısa süreli dahi olsa o hapis cezasının insan onuruyla bağdaşmadığını kabul etmek gerekecektir.

Bu sebeple mahkemeler takdir haklarını hukuka uygun kullanmak yönünde azami özen göstermelidirler. Hemen belirtelim ki hâkim kararında seçenek yaptırma hükmetmiyorsa bunu gerekçelendirmek zorundadır. Cezanın adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesine veya bu hususlara ilişkin istemlerin reddine ait dayanaklar,

¹⁵ Yenisey, F.: İnfaz Hukukunun İnsan Hakları Yönü, İnfaz Hukukunun Sorunları, Sempozyum, 24/25.11.2000, Ankara, s. 237 vd.

¹⁶ İtalyan Anayasası, 27. maddesinde; “cezarlar insanlık duygusuna aykırılık oluşturan muameleden ibaret olamazlar; hükümlünün yeniden eğitilmesini amaçlamak zorundadırlar” demektedir.

CMK'ın 230/1-d bendi gereği hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlardandır. Öte yandan hâkim, bu yönde talep olmasa bile, bireyselleştirmeye yarayan tüm kurumları neden uyguladığını ya da uygulamadığını gerekçeli olarak hükmünde açıklamalıdır. Çünkü cezanın bireyselleştirilmesi hâkimin sorumluluğundadır.¹⁷ Aksi takdirde bu hukuka aykırılık bozma nedeni olacaktır.

Öte yandan koşullu bir düşme nedeni oluşturan “hükmün açıklanmasının geri bırakılması” müessesesi, mahkûmiyet, suç niteliği ve ceza miktarına ilişkin objektif koşulların varlığı halinde, diğer kişiselleştirme hükümlerinden önce ve re'sen mahkemece değerlendirilerek, koşullarını sağlaması halinde öncelikle uygulanacak, koşullarının bulunmaması durumunda ise diğer kişiselleştirme nedenleri, bu kapsamda da TCK'nun 50. maddesi şartları varsa değerlendirilebilecektir¹⁸.

O halde kısa süreli bir hapis cezası söz konusu olduğunda öncelikle sanık lehine olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilip verilemeyeceği değerlendirilmeli, bunun mümkün olmaması halinde bu kez hapis cezasını seçenek yaptırımlara çevirmek imkânının olup olmadığı göz önünde bulundurulmalı, bunun da şartları oluşmuyorsa kısa süreli hapis cezasına mahkûmiyet söz konusu olmalıdır.

Kısa süreli hapis cezasına mahkûmiyet durumunda kanunla muayyen objektif veya subjektif şartların somut olayda mevcut olması halinde ise cezanın özel infaz usullerine göre çektirilmesine karar verilmelidir.

Hükümlülere uygulanacak infaz usulleri insanca olmak zorundadır. Hükümlü ile hür vatandaş arasında insanlık haysiyetini rencide eden farklar yaratılamaz. Hükümlüye disiplin sebebi ile uygulanacak “zor tedbirleri”, “insanca olmak” ölçüsü ile sınırlı bulunmaya mecburdur¹⁹.

2. Cezanın Bireyselleştirilmiş Olması

Ceza sorumluluğunun bireyselliği ilkesi, suç failinin cezadan bizzat sorumlu olması ve failin dışındaki üçüncü kişilerin suç olarak nitelendirilen davranış için cezalandırılmamasını ifade eder²⁰.

¹⁷ Centel, N./Zafer, H./Çakmut, Ö.: Türk Ceza Hukukuna Giriş, 4. Bası, İstanbul 2006, s. 597. Ayrıca bkz., YCGK, 27.06.2002 T., 2002/2-136 E., 2002/146 K.

¹⁸ YCGK, 10.2.2009 T., 2008/9-265 E., 2009/22 K.

¹⁹ Erem, F.: Ceza Usulü Hukuku, Ankara 1970, s. 707 vd.

²⁰ İçel, K./Sokullu Akıncı, F./Özgenç, İ./Sözütter, A./Mahmutoğlu, F. S./Ünver, Y.: Yaptırım Teorisi, 3. Kitap, İstanbul 2000, s. 14.

Ceza münhasıran fiilin fail ya da faillerine uygulanmalıdır²¹. Anayasa, 38. maddesinde, TCK ise 20. maddesinde ceza sorumluluğunun şahsi olduğu ilkesini kabul etmiştir.

Kısa süreli hapis cezası yerine seçenek yaptırımlardan birine hükmetme, cezanın bireyselleştirilmesi enstrümanlarından birini oluşturmaktadır²².

Hapis cezasına seçenek yaptırımlara hükmedilirken, suçlunun kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlık ve suçun işlenmesindeki özellikler göz önünde bulundurularak en uygun seçenek yaptırım belirlenmelidir.

Bu kapsamda, Mahkemeler, Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüklerince hazırlanan “sosyal araştırma raporlarından” yararlanmaktadırlar. Bu raporlar, denetimli serbestlik uzmanları tarafından, sanığın kendisi ve sosyal çevresi ile yapılan görüşmeler, dosya ve belgeler üzerinde yapılan incelemeler sonucunda, başta suça neden olan etkenler olmak üzere sanığın tüm yönlerinin değerlendirilmesi suretiyle hazırlanarak mahkemelere gönderilen raporlardır²³.

Öte yandan hapis cezasına seçenek yaptırımlar veya özel infaz usulleri söz konusu olduğunda failin kendisinin ve çevresinin özel hayatının gizliliğini zorunlu olan ölçünün ötesinde ihlal etmemek noktasında azami özen gösterilmelidir.

Ceza bireyselleştirilirken, TCK’ nun 50. maddesinde sıralanan ve seçenek yaptırıma hükmedilmesini sonuçlayan suça ve suçluya ilişkin şartların TCK’ nun 62. maddesinde yer alan takdiri indirim nedenleriyle özü itibarıyla aynı olması sonuç ceza belirlenirken problem yaratabilmektedir. Bir neden sonuç ceza belirlenirken değil mi ki iki defa göz önüne alınamaz, TCK’ nun 50/1. maddesinde ifade olunan şartlar, ancak takdiri indirimin nedeniyle çelişmediği ölçüde seçenek yaptırıma hükmedilirken dikkate alınabilecektir.

Bu sorunun önüne geçebilmek adına seçenek yaptırımlar lehine kanuna öncelikli uygulama şartı getirilmeli ve bu yolla hâkim ancak seçenek

²¹ Antolisei, F.: Manuale di diritto penale, Milano 1980, s. 598.

²² Özgenç, Gazi Şerhi, s. 645.

²³ Kamer, V. K.: Denetimli Serbestlik, 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi, Sempozyum, 1-3 Haziran 2008, (Editör: Prof. Dr. Bahri Öztürk), s. 707.

yaptırımın cezanın caydırıcılığı noktasında elverişsiz kalacağı istisnai hallerde gerekçesini belirtmek kaydıyla takdirini hapis cezasından yana kullanabilmelidir.

Bir başka deyişle kısa süreli hapis cezasında seçenек yaptırıma çevirmek kural, hapis cezası ise istisna olmalıdır.

3. Cezanın Neticeleri İtibariyle Adli Hata Halinde Telafisinin Mümkün Olması

Mahkemeler kararlarını mevcut deliller ışığında vicdani kanaatlerine göre²⁴ verirler. Ancak ulaşılan maddi gerçek ile mutlak gerçek her zaman birbirini tutmayabilir ki bu halde de adli hata söz konusu olur.

İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye ek 7. Protokol' ün 3. maddesi uyarınca; “Bir kişinin, kesin bir kararla cezai bir suçtan mahkûm edilmesi ve sonradan yeni veya yakın zamanda keşfedilmiş bir delilin kesinlikle yanlış bir adalet uygulaması olduğunu göstermesi veya kişinin affedilmesi nedeniyle cezai kararın iptal edilmesi halinde, bilinmeyen delilin açıklanmamış olmasının tamamen veya kısmen o kişiye atfedildiğinin ispatlandığı haller dışında, böyle bir mahkûmiyet sonucunda cezaya maruz kalan kişi ilgili devletin yasası ve uygulamasına göre tazmin edilecektir”. Türkiye henüz bu protokolü onaylamamıştır. Ancak adli hata halinde şartları varsa “Yargılamanın Yenilenmesi” olağanüstü kanun yoluna başvurulabilir. Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararlar, CMK' nun 141-144. maddeleri hükümlerine göre tazmin edilir²⁵.

Şu durumda hem kısa süreli hapis cezaları hem de bu cezaya seçenек olan yaptırımlar birlikte değerlendirildiğinde, adli hatanın kanuni şartların varlığına bağlı ve bununla sınırlı olarak telafisinin her zaman yeterli olmamakla birlikte mümkün olduğu gözlemlenmektedir.

Öte yandan bazı yazarlar, bir defa cezaevine girmiş hükümlüyü, artık oraya girmemiş bir kişi haline getirmek olanaksız olduğundan, hürriyeti

²⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., Fezyioğlu, M.: Ceza Muhakemesinde Vicdani Kanaat, Ankara 2002.

²⁵ Bkz., CMK, md. 311 vd.

bağlayıcı cezaların adli hata halinde telafisinin mümkün olmadığını, tazminatın cezaevinde geçirilen günleri geri getirmeyeceğini ve duyulan ızdırabı ortadan kaldırmayacağını ifade etmişlerdir²⁶.

4. Cezanın, Önleyici, İslah Edici ve Ödetici Olması

Ceza korkutucu etkisiyle önleyici, suçun işlenmesini takiben bastırıcı ve bu özelliği itibarıyla diğer suçların işlenmesini önleyici, suç işlemiş olan kimseyi infazın tamamlanmasıyla beraber ıslah edici ve nihayetinde kendisi kamusal bir zarar ve kötülük olması nedeniyle ödetici vasıfları taşımaktadır. Bu bakımdan ele alındığında cezanın amacı suçlunun ıslahıdır. Cezanın kendisi ise, bir kötülüğün yine bir kötülükle ödetilmesi olması nedeniyle ödetmedir. Ancak ceza bir yandan kişisel öç almanın önüne geçmek bir yandan da bu duyguları tatmin etmek bakımından bir denge sağlamak adına kamusal bir ödetme mekanizmasıdır. Adalet, iyiliğin iyilikle, kötülüğün ise kötülükle ödetilmesini emretmektedir. Çünkü ancak bu yolla bir amaca varılmakta, bir çıkar elde edilmekte, bir değer sağlanmakta, dolayısıyla topluma ait bir ihtiyaç giderilmektedir²⁷. Ödetme cezanın kendisi olduğu içindir ki bir şeyin kendisi, aynı zamanda o şeyin amacı olamayacağından, hiçbir zaman cezanın amacı olamaz. O halde cezanın amacı, cezanın kendisiyle yani ödetme ile ulaşılmak istenen sonuçtur. Bu sonuç ise suçluyu uslandırmak, ıslah etmek, düzeltmektir. Öte yandan cezanın tehdit anında, yani henüz suç işlenmemişken psikolojik baskı ve manevi cebir şeklinde ortaya çıkarak suçun işlenmesine engel olan genel önleme işlevi söz konusu olurken, tehdidin gerçekleşmesi, yani suçun işlenmesi halinde cezanın infazı yoluyla fiziki baskı veya maddi cebir şeklinde ortaya çıkan ve cezanın amacına ulaşmakta bir araç olarak kullanılan özel önleme işlevi söz konusu olmaktadır²⁸. O halde cezanın kendisini ödetme, amacını ıslah, işlevini ise önleme olarak özetlemek mümkündür²⁹.

Gerek kısa süreli hapis cezası gerek bu cezaya seçenek yaptırımlar, nihayetinde hükümlüye işlediği suç dolayısıyla uygulanan bir kötülük olmaları nedeniyle cezanın ödetme özelliğini yerine getirmektedirler.

²⁶ Artuk, M. E./Gökçen, A./Yenidünya, A. C.: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2007, s. 857 vd.

²⁷ Hafizoğulları, s. 181 vd.; Hafizoğulları/Özen, s. 435.

²⁸ Cezanın genel ve özel önleme işlevine yönelik ayrıntılı bilgi için bkz., Mantovani, F.: Diritto penale, Padova 1979, s. 765 vd.

²⁹ Bkz., ayrıntılı bilgi için, Hafizoğulları/Özen, s. 425 vd.; Dönmezer/Erman, s. 683 vd.

Kısa süreli hapis cezasının hükümlü üzerinde yaptığı etki ile onun tekrar suç işlemesini engellediği, genel önlemeyi de sağlayabilecek korkutuculuğa sahip olduğu, suçun kefaretni hissettirmesi dolayısıyla da mağdur yakınlarının öç alma duygularını tatmin ettiği ifade edilmiştir³⁰.

Öte yandan kısa süreli hapis cezasına neden olan basit bir suç³¹ işlemiş kimsenin, kriminojenik unsurlar içeren cezaevi ortamına gönderilmesi söz konusu bireyin suça eğilimli olma olasılığını arttırdığı gibi, bu suçlulara verilen hapis cezaları da miktarının az olması sebebiyle cezanın amacından beklenen ıslah edici olma özelliğini tam anlamıyla yerine getirememektedir. Ayrıca kısa süreli hapis cezasıyla lekelenen kimseyi suç yolundan döndürecek manevi engeller de yıkılmış olmaktadır. Oysa böyle bir manevi engeli mutlak bir zorunluluk olmadıkça yıkmamak toplum menfaatinde³². Bu nedenle olması gereken kısa süreli hapis cezası söz konusu olduğunda cezanın amacını yerine getirebilmesi adına cezayı seçenek yaptırma çevirmek, eğer çevrilemiyorsa bu kez hükümlüye özel infaz usulleri uygulamaktır.

Cezanın önleyicilik işlevini; özel önleyicilik ve genel önleyicilik olarak iki başlık altında değerlendirmek mümkündür³³.

Ceza infazı esnasında, suçun belirleyip ortaya koyduğu suçta tekrür tehlikesine, bastırma suretiyle, fiziksel engelleme ve psikolojik engelleme olarak iki biçimde karşı koymakta, bu şekilde de özel önleyicilik işlevini yerine getirmektedir³⁴:

³⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 864; İçel/Sokullu Akıncı/Özgenç/Sözüter/Mahmutoglu/Ünver, s. 83 vd.

³¹ “Basit suç” terimiyle, kısa süreli hapis cezasıyla cezalandırılan, cezası az olan suçlar ifade edilmek istenmiştir. Önemsiz suç yoktur, her suç toplumsal düzeni az ya da çok bozar ve daha ağır suçların işlenmesine zemin hazırlar. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., Demirbaş, T.: Kriminoloji, 3. Baskı, Ankara 2010, s. 134; Ömeroğlu, Ö.: Suç Korkusu, Cezanın Caydırıcılığı ve Küçük Suçlar, GHFD, C. XVI, Y. 2012, S. 4, s. 359 vd.

³² Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 864.

³³ Bettiol, G.: Diritto penale, PG, Padova 1976, s. 712 vd.; Cadoppi, A./Veneziani, P.: Manuale di diritto penale, Terza edizione, Padova 2007, s. 476 vd.; Fiandaca, G./Musco, E.: Diritto penale, PG, Quinta edizione, Bologna 2007, s. 698 vd.; Garofoli, R.: Manuale di diritto penale, PG, Roma 2011, s. 1356 vd.; Fitzgerald, P. J.: Criminal law and punishment, Oxford 1962, s. 199 vd.

³⁴ Hafizoğulları/Özen, s. 444

Ceza, infazı esnasında suçlu kişiyi fiziksel engelleme (maddi cebir) suretiyle maddeten zarar vermek imkânından mahrum etmekte, bu şekilde hükümlüyü yeni suçları işlemek imkânından alıkoymaktadır. Bu açıdan cezanın özel önleyicilik işlevi, suçlu kişiyi, zor kullanarak zararsız kılmanın bir aracı olarak ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan infaz edildiği esnada ceza, kişiyi ıslah etmekte, kişiliğini yeniden yapılandırarak topluma kazandırmakta, böylece yeni suçlar işlemesinde kişiyi psikolojik ve ahlaki bir imkânsızlık içine sokmakla özel önleyicilik işlevinin diğer biçimi olan psikolojik engelleme özelliğini yerine getirmektedir.

Genel önleyicilik işlevi bakımından ceza, infaz edilmekle birlikte, suçlu tarafından çekilen cezanın ibret olma niteliğinden gelen manevi cebri, işlenen suçtan psikolojik olarak doğan suça özenme duygusunun ve kötü örneğin karşısına koyarak; böylece ceza tehdidinin fiilen gerçekleşmesi sayesinde, bizzat tehdidin ahlaki gücünü perçinleyerek, kısacası toplumun hukuk düzenine itaatsiz olanlar karşısında, hukuk düzeni ve devletin gücünü teyit ederek, suça eğilimi olmayan kimseler arasında suçun bulaşması tehlikesini önlemekte, bu şekilde de genel önleyicilik işlevini yerine getirmektedir³⁵.

Belirtmek gerekir ki suç oranları üzerinde cezanın önleyici bir etkisi olmakla beraber bu etki mutlak değil sınırlıdır. Çünkü hiçbir koşul ve zamanda nihayetinde hukukça tanınan doğal bir olgu olan suçu tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. Zira suçluluğu tek başına tatmin edici şekilde açıklayan bir teori de mevcut değildir³⁶. Suça, suçluya ve çevresel faktörlere ilişkin pek çok değişken, suçluluk üzerinde etkili olmaktadır³⁷. Dolayısıyla cezanın suçu tamamen ortadan kaldırmamış olması, bu olasılık mümkün olmadığından, cezanın önleyici olmadığı yönünde bir varsayımı haklı çıkarmaz. Bu nedenle cezanın, suçun işlenmesi oranını düşürdüğü ölçüde önleyicilik işlevini yerine getirdiğinin kabulü gerekir.

³⁵ Hafizoğulları/Özen, s. 446.

³⁶ Demirbaş, Kriminoloji, s. 137.

³⁷ Mannheim, H.: Comparative criminology, Great Britain 1965; s. 201 vd.; Yücel, M. T.: Adalet Psikolojisi, Ankara 2011, s. 264 vd. Ayrıca bkz., Dönmezer, S.: Kriminoloji, 8. Bası, İstanbul 1994.

Cezanın önleyiciliğe sahip olması için yeterli ağırlıkta, kesin/kaçınılmaz ve hızlı olması gerekmektedir³⁸.

Cezanın ağırlığı unsurundan kastedilen, verilen cezanın suçla orantılı olmasıdır. Cezanın işlenen suçtan ağır olması toplumdaki adalet duygusunu zedeleyebileceği gibi işlenen suçta kıyasen hafif kalması da cezadan beklenen önleyicilik işlevini yerine getirmesine engel olacaktır. Bu noktada kısa süreli hapis cezalarının ve özellikle hapis cezasından çevrilen yaptırımların cezanın genel ve özel önleyicilik işlevini yerine getirmeye uygun ağırlıkta olmalarına dikkat edilmelidir³⁹. Kısa süreli hapis cezası, diğer suçlara nazaran daha basit bir zarar ya da tehlike doğuran suçlar söz konusu olduğunda gündeme geldiğinden, kural olarak ağırlığı itibariyle suçla orantılı olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan kanun koyucu kanunla muayyen koşulların varlığı halinde, bazı kısa süreli hapis cezalarının özel infaz usullerine göre çektirilebileceğini belirterek, bu gibi durumlarda bu özel infaz usullerinin de cezanın önleyici etkisini sağladığını kabul etmiş bulunmaktadır.

Kanunen muayyen kılınmış suçta ve suçluya ilişkin özellikler birlikte değerlendirilerek mahkemede yeterli önleyiciliğe sahip olduğu kanısının doğması durumunda hükmedildikleri içindir ki hapis cezasına seçenek yaptırımların da yeterli ağırlıkta olduklarını kabul etmek gerekir.

Diğer taraftan yapılan araştırmalar, cezaların ağırlığından daha çok kesinliğinin, yani suç işleyenin yakalanacağı ve ceza alacağı yönündeki güçlü bir inancın, bireyleri suç işlemekten alıkoyacağını göstermektedir⁴⁰.

Kanunların herkese eşit uygulanmadığı, af kurumunun istisna değil, kural haline getirildiği, hâkimlerin bağımsızlığı önüne ciddi engellerin konulduğu bir hukuk sisteminde cezanın kesinliğinden, dolayısıyla da önleyiciliğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Cezanın hızlı olması ise caydırıcılığı sağlayan bir diğer önemli unsurdur. Dolayısıyla ceza suçun işlenmesinden hemen sonra ve başta adil yargılanma hakkı olmak üzere çağdaş ceza muhakemesinin kurallarına

³⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz., Beccaria, Dei delitti e delle pene, 1764, <http://www.liberliber.it>, yararlanma tarihi: 09.04.2015. ayrıca bkz., Demirbaş, s. 140.

³⁹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 836; İçel/Sokullu Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, s. 24.

⁴⁰ Yücel, M. T.: Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi, 4. Bası, Ankara 2007, s. 243; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 830.

uymak kaydıyla mümkün olan en kısa zamanda yapılacak yargılama neticesinde verilmelidir. Ancak bu şekilde toplumda cezadan kaçma ihtimalinin olmadığı algısı yaratılabilir ve ceza önleyici işlevini yerine getirebilir. Geç gelen adalet ne toplum, ne suçtan zarar gören ne de sanık için adil olma özelliğini taşır.

Ancak savcıların kendilerine intikal eden işi bir sonraki yıla devretmeden tamamlama oranlarının fazla olması; Mahkemelerinin ortalama yargılama süresinin ve mahkeme başına düşen dava sayısının, yargılamanın makul sürede sonuçlanmasına engel olacak düzeyde olmaması ve zamanaşımına uğrayan dava sayısının az olması durumunda ceza önleyici etkisini yerine getirebilecek, aksi takdirde hiçbir ceza miktarı suç oranını düşüremeyecektir⁴¹.

O halde ancak yukarıda ifade olunan ağırlık, kesinlik ve hızlilik unsurlarını bünyesinde taşıyan bir cezanın suç oranları üzerinde önleyici işlev gördüğünü kabul etmek gerekir.

Yakalanma ve hapsedilme korkusu, suç işleme eğilimi içerisinde olan bazı bireylerde önemli ölçüde önleyici etki doğururken, bu önleyiciliğin, her suçluda ve her suçta aynı düzeyde etkili olduğunu ileri sürmek mümkün değildir. Örneğin mükerrirler söz konusu olduğunda hapis cezasının korkutucu etkisi kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırıma nazaran daha fazla olabilmekle birlikte, genel itibarıyla cezanın önleyicilik işlevi ilk kez suç işleyen suçlulara kıyasla az olabilmektedir⁴².

Dolayısıyla her zaman hapis cezasına mahkûmiyetin suçun önlenmesi noktasında seçenek yaptırımdan daha faydalı olduğunu söylemek mümkün değildir. Aksine, cezaevleri zaman zaman suçu önlemek bir yana suçluların buluşup suçluluklarını pekiştirdikleri ve suçlu kişiliklerini özümstedikleri bir yer haline de gelebilmektedir.

Kısa süreli hapis cezası, suçlunun ailesi, işi ve çevresiyle olan ilişkilerini bozmakta, maddi ve manevi yönden zayıf bir konuma getirmekte veya benzeri güçlükler içerisine sürüklemekte, diğer suçlularla temas

⁴¹ Bkz., Türk Ceza Adalet Sistemine ilişkin olarak, Dolu, O./Büker, H./Uludağ, Ş.: Türk Ceza Adalet Sisteminin Caydırıcılık Kapasitesine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme, AUHFD, S. 61 (1), Y. 2012, s. 69-106.

⁴² Dönmezer/Erman, s. 781.

sayesinde suçluyu ıslah etmek bir yana suçluluğunu pekiştirebilmekte, devlete fazladan mali yük yüklemekte, dahası ceza evlerinin neredeyse tamamının dolu olduğu gerçeğinden hareketle diğer hükümlülerin de uygun bir infaz rejiminden yararlandırılmalarını engellemektedir⁴³. Bu noktada kısa süreli hapis cezalarına seçenек olan yaptırımlar, çoğu kez cezanın önleyici, ıslah edici ve ödetici özelliklerini hapis cezasının kendisine nazaran daha çok taşıdıkları için tercih edilmekte ve ceza kanunlarındaki yerini bulmaktadır⁴⁴. Kanun koyucunun da gerek 5237 sayılı TCK' nda getirdiği yeni seçenек yaptırımlarla⁴⁵ gerek 5275 sayılı CGTİHK ile getirdiği yeni infaz usulleriyle Avrupa ve Amerika'daki akıma uygun olarak ceza politikasını seçenек yaptırımlardan ve kısa süreli hapis cezasının özel infaz usullerinden yana olarak oluşturmaya çalıştığı göze çarpmaktadır⁴⁶.

Hürriyeti bağlayıcı cezanın kullanımının sınırlandırılmasına yönelik amaç düşünce, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin R 92/17 sayılı ve 19.10.1992 tarihli tavsiye kararında vurgulanarak somutlaştırılmış⁴⁷, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun A/ Neb/45/110 sayılı ve 2 Nisan 1991 tarihli Tavsiye Kararı ile ise "Hapis Dışı Tedbirlere İlişkin Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları" (Tokyo Kuralları) kabul edilmiştir.

Tokyo kuralları gereğince, hapis dışı tedbirler teşvik edilmeli, bu tedbirler en az müdahale prensibine uygun şekilde kullanılmalı, insan onuru korunmalı, suçlunun ve ailesinin özel yaşamının gizliliğine özen gösterilmelidir. İnfaz şeklinin belirlenmesinde, suçlunun topluma kazandırılma amacı, toplumun korunması ve mağdurların menfaatleri konuları nazara alınmalıdır. Ayrıca seçenек tedbirlere ilişkin olarak halkın anlayış ve işbirliğinin sağlanması yönünde gerekli çalışmalar yapılmalı, halk buna hazırlanmalıdır.

⁴³ Dönmezer/Erman, s. 781, Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, s. 545 vd.; Çolak/Altun, s. 179.

⁴⁴ Cezaların caydırıcılığına yönelik olarak bkz., Kızmaz, Zahir: Ceza veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi, Sosyal Bilimler Dergisi, s. 210-231, www.cte-ds.adalet.gov.tr., yararlanma tarihi: 25.03.2015.

⁴⁵ Veriler, son yıllarda, kısa süreli hapis cezası yerine verilen seçenек yaptırım kararlarının artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. (Bkz., Kamer, s. 706).

⁴⁶ Ayrıca bkz., kısa süreli hapis cezaları, bu cezalara seçenек yaptırımlar ve kısa süreli hapis cezalarının özel infaz usullerinin geçirdiği tarihsel süreç için; 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, md. 21 vd.; 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun, md. 4, 8.

⁴⁷ Yücel, Ceza Siyaseti, s. 421 vd., Demirbaş, İnfaz, s. 84 vd.

Öte yandan zorunlu hallerde istisnai bir yaptırım olarak uygulanması gereken kısa süreli hapis cezasının tümden ortadan kaldırılması da cezanın özel ve genel önleme işlevi bakımından sakıncalı sonuçlar doğurabileceğinden ceza kanunlarındaki yerini korumalıdır. Zira kısa süreli hapis cezasına mahkûm olmuş pek çok suçlu bakımından bir seçenek yaptırım ideal cezalandırma yöntemi olsa da bazı suçlular üzerinde hapis cezası kadar önleyici bir etki doğurmayacaktır.

III. Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar

Kısa süreli hapis cezası TCK' nun 50. maddesi uyarınca, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre:

- Adli para cezasına,
- Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine,
- En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye,
- Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya,
- Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,
- Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, çevrilebilir.

Ancak Suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adli para cezasına çevrilmez⁴⁸.

⁴⁸ Yargıtay, bir kararında konuya ilişkin olarak, tekerrür halinde hapis cezasını tercih etmek zorunlu olduğundan bu ceza tercih edilmeli, ancak bu kez kanuni engel bulunmadığından şartları varsa seçenek yaptırımlardan adli para cezasına çevrilebilmeli; buna karşın ihtiyari

Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir. Bu durumda hâkime hapis cezasını seçenek yaptırıma çevirip çevirmemek noktasında bir takdir hakkı tanınmamış, kanun koyucu tarafından mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği kısa süreli hapis cezasının söz konusu olması durumunda seçenek tedbirin kendinden beklenen etkiyi yerine getireceği kabul edilmiştir.

“Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak” ifadesiyle kastedilen mahkûmiyet hükmünün verilmesi değil, bu hükmün kesinleşmesidir⁴⁹.

Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası uzun süreli de olsa; bu ceza, diğer koşulların varlığı halinde, adlî para cezasına çevrilebilir. Ancak, bu hüküm, bilinçli taksir halinde uygulanmaz. Dolayısıyla şartları varsa, kısa süreli olmasa dahi basit taksirle işlenen suçların adli para cezasına çevrilmesi mümkündür.

Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, hükmü veren mahkeme kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhal infaz edilir⁵⁰. Seçenek yaptırım olarak adli para

olarak seçimli cezalardan adli para cezasına hükmedilmiş ise, bu kez TCK md. 50/2 gereği adli para cezası dışındaki seçenek yaptırımlardan biri tercih edilmelidir” şeklinde görüş bildirmiştir. (Yargıtay 1. CD., 22.11.2010 T., 2009/24548 E., 2010/31342 K.)

⁴⁹ Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, s. 548.

⁵⁰ Madde, “yaptırımın” sözcüğünün sonradan “tedbirin” olarak değiştirilmesi üzerine kısa süreli hapis cezasından çevrili adli para cezaları ile anılan maddede belirtilen diğer tedbirlerin infaz rejimlerinde farklılıklar oluşturulduğu, hapisten çevrili adli para cezasının ödenmemesi hâlinde zorlama hapsi söz konusu iken, diğer tedbirlerin yerine getirilmemesi hâlinde hâkim tarafından hapis cezasının infazına karar verilmekte olduğu, bu haliyle adli para cezalarının infazı ile diğer tedbirlerin infazında eşitsizlik oluşturulduğu, temel ceza olarak hapis cezası ile cezalandırıldıktan sonra Kanun'un 50. maddesi uygulanarak kişiselleştirme ilkesi gereğince hapis cezası para cezasına çevrilen kişiler ile hapis cezası diğer tedbirlere çevrilen kişilerin eşit konumda olmalarına rağmen tedbirin ve para cezasının yerine getirilmemesi durumunda sonuç uygulama bakımından farklılık

cezasına hükmedilmesi ve bu yaptırımın yerine getirilmemesi halinde ise tedbir öncelikle kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımına çevrilecek, bunun şartlarının da yerine getirilmemesi halinde bu kez hapis cezası olarak infaz tamamlanacaktır⁵¹.

Hükmedilen seçenек tedbirin hükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi durumunda ise, hükmü veren mahkemece bu kez hapis cezasına mahkûmiyet söz konusu olmayacak, bunun yerine tedbirin türü değiştirilecektir.

IV. Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenек Yaptırım Türleri

1. Adli Para Cezası

Adli para cezaları, cezaevine girmenin yaratacağı olumsuz etkileri önlemesi, bölünebilir ve etkili olması, Devlet açısından ekonomik nitelik taşınması, failin sosyal durumu ile ekonomik faaliyetlerini bozmaması ve adli hatanın giderilmesi olanağının varlığı dolayısıyla desteklenmektedir. Buna karşın para cezası, eşitlik ve cezanın bireyselliği ilkelerine aykırı olduğu, cezanın etkisinin az olduğu ve infazının güç olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir⁵². Ancak adli para cezalarının ilkel dönemlerden günümüze değin, ceza adaleti sistemi içerisinde kendisinden vazgeçilmesi güç bir yaptırım türü olarak varlığını sürdürdüğü görülmektedir.

Kısa süreli hapis cezasına seçenек yaptırım olan para cezası, TCK' nun 52. madde hükmünde öngörülen adli para cezasıdır. İlgili madde uyarınca:

Adlî para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün

oluşturulduğu belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilmiş ve Anayasaya aykırılığı ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi Sanığın kişiliği ve sosyal ve ekonomik durumu dikkate alınarak kısa süreli hapis cezası yerine yine yaptırım olarak adli para cezası tercih edilen sanık ile gönüllü olması üzerine kısa süreli hapis cezası kamuya yararlı bir işte çalıştırılma tedbirine çevrilen sanığın hukuksal durumları aynı olmadığından, eşitlik ilkesi gereği her iki sanığın tümüyle aynı kurallara tabi tutulması gerekmemektedir. Dolayısıyla, haklarında yaptırım olarak adli para cezası verilenlerle kısa süreli hapis cezası yerine seçenек tedbir uygulananlar aynı konumda bulunmadıklarından, bunların infaz sistemlerindeki farklılıklar eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmez. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 10. Maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir" şeklinde karar vermiştir. (Bkz., Anayasa Mahkemesi' nin 31.10.2013 T., 2013/33 E., 2013/122 K. sayılı kararı)

⁵¹ CGTİHK, md. 106/3, 8.

⁵² Demirbaş, İnfaz, s. 90 vd.; İçel/Sokullu Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, s. 108 vd.; Çetin, S. H.: Türk Ceza Kanunu' nda Adli Para Cezası, Ankara 2012, s. 47 vd.

sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.

En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir.

Kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir.

Hâkim, ekonomik ve şahsi hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (CGTİHK)' un 106/3 ve 8. maddeleri gereği⁵³; hükümlü, tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilerek, hükümlünün iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilir. Günlük çalışma süresi, en az iki saat ve en fazla sekiz saat olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğüne belirlenir. Hükümlünün, hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymaması hâlinde, çalıştığı günler hapis cezasından mahsup edilerek kalan kısmın tamamı açık ceza infaz kurumunda yerine getirilir.

Hükümlü, hapis yattığı veya kamuya yararlı işte çalıştığı günlerin dışındaki günlere karşılık gelen parayı öderse hapisten çıkartılır veya kamuya yararlı işte çalıştırılma sona erer.

Düzenleme bu şekilde, ödeme gücü olanla olmayan arasında kanun önünde eşitliğe aykırı sonuçlar doğurabilen ve para cezasının ödenmemesi halinde cezanın, doğrudan hapis cezasına çevrilmesini sonuçlayan eski uygulamayı, ödeme gücü olmayan suçluların parası olan suçlulardan toplum vicdanını ve adalet duygusunu yaralayacak şekilde bir ayrıma tabi

⁵³ Değişik: 18/6/2014-6545/81 md.

tutulmasını engelleyecek biçimde değiştirmiş bulunmaktadır. Şu durumda ödeme gücü olmayan bir hükümlü adli para cezasını ödemezse, cezası doğrudan hapis cezasına çevrilmeyecek, bunun yerine öncelikle kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımına hükmedilecek, hükümlü yaptırımın gereklerine uygun davranmazsa bu kez cezasının kalan miktarı hapis cezası olarak açık ceza infaz kurumunda çektirilecektir.

2. Mağdurun veya Kamunun Uğradığı Zararın Aynen İade, Suçtan Önceki Hale Getirme veya Tazmin Suretiyle, Tamamen Giderilmesi

CGTİHK' un 109. maddesi uyarınca; “kısa süreli hapis cezası yerine Türk Ceza Kanununun 50. maddesine göre hükmedilen seçenekli yaptırımların infazında uygulanacak rejim, tüzükte gösterilir”. 06.04.2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Ceza İnfaz Kurumları’nın Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirleri’nin İnfazı Hakkında Tüzük”ün (CGTİHT) “Seçenekli yaptırımlarda uygulanacak rejim” kenar başlıklı 51. maddesinin ikinci fıkrasında, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın giderilmesi yaptırımının infazına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Buna göre, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın giderilmesi yaptırımının infazı aşağıdaki esaslara göre gerçekleştirilir:

a. Zararın aynen iade edilmesi; hükümlünün işlediği suç nedeniyle haksız olarak ele geçirdiği şeyi aynen ya da satın almak suretiyle suçtan zarar görene iade etmesidir.

b. Suçtan önceki hale getirme; suç nedeniyle verilen zararın, hükümlü tarafından ya da başkası aracılığıyla çalışmak, çalıştırılmak, tamir etmek veya buna benzer faaliyetlerle giderilmesidir.

c. Zararın tazmin edilmesi; suç nedeniyle verilen zararın bedelinin suçtan zarar görene ödenerek tazmin edilmesidir.

Öte yandan kanun koyucu bazı suç tiplerinde, suçtan kaynaklanan zararın giderilmesini etkin pişmanlık hali olarak düzenlemektedir⁵⁴. Etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasından sonra, cezada yapılan indirim nedeniyle kısa süreli hapis cezası ortaya çıkmışsa, bu cezanın TCK’ nun 50/1-b bendi uyarınca mağdurun veya kamunun uğradığı zararın tamamen

⁵⁴ Bkz., TCK, md. 168, 248.

giderilmesi yaptırımına çevrilmesi hem bir nedenin cezanın bireyselleştirilmesinde iki kez uygulanmasının mümkün olmaması hem de - özellikle zararın tamamen giderildiği durumlarda- zaten ortada tazmin edilecek bir zararın bulunmaması nedenleriyle mümkün değilse de cezanın maddede tanımlanan diğer seçenek yaptırımlara çevrilmesinde kanımızca bir engel yoktur⁵⁵.

Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın miktarı, mahkemece kararda belirtilmemiş ise, 5275 sayılı kanunun 98. maddesine göre Cumhuriyet Savcısı'nın talebi ile uğranılan zararın tespiti mahkemeden istenir.

Mağdurun ya da kamunun uğradığı zararın tamamen giderilmesini içeren kesinleşmiş ilam, Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilir. Cumhuriyet Savcısı, zararın otuz gün içinde tamamen giderilmesini hükümlüye tebliğ eder. Hükümlü adresine yapılan bu tebligatta gösterilen zararı, otuz günlük süre içinde tamamen gidermezse Cumhuriyet Başsavcılığı'nca, durum hükmü veren mahkemeye bildirilir.

3. En Az İki Yıl Süreyle, Bir Meslek veya Sanat Edinmeyi Sağlamak Amacıyla, Gerektiğinde Barınma İmkânı da Bulunan Bir Eğitim Kurumuna Devam Etmek

CGTİHT'ün 51/3. maddesi ve 18.04.2007 tarihli ve 26497 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği"nin 35 vd. maddeleri uyarınca; bir eğitim kurumuna devam etme yaptırımının infazı, hükümlünün mahkeme kararıyla en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan eğitim kurumunda eğitime tabi tutulması suretiyle yerine getirilir.

Bu yaptırımın uygulanmasını sağlamak amacıyla Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü ya da bürosu, ilgili kurumlarla işbirliği yaparak, bölgelerinde bulunan eğitim kurumlarını belirler ve mahkemelere verir.

Kesinleşen bir eğitim kurumuna devam etme yaptırımını içeren ilâm Cumhuriyet başsavcılığına verilir.

⁵⁵ Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, s. 553 vd.; Koca/Üzülmez, s. 487.

Cumhuriyet başsavcılığınca bu karar, denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğü veya büroya iletilir. Şube müdürlüğü veya büro tarafından; yetişkinler için verilen kararlar denetimli serbestlik defterine, çocuklar için verilen kararlar çocukların denetimine ilişkin deftere kaydedilir.

Mahkemelerce eğitim kurumu veya programına devam etme yaptırımı ya da yükümlülüğü verilmesi halinde il veya ilçe milli eğitim müdürlüğünden; on gün içinde eğitim kurumu ya da programının belirlenmesi ve denetim görevlisi olarak rehber öğretmen görevlendirilmesi, yeterli sayıda rehber öğretmen bulunmaması halinde diğer branşlardan öğretmen görevlendirilmesi istenir.

Eğitim kurumu ya da programının belirlenmesi ve öğretmen görevlendirilmesinden sonra, hükümlüye, hükümlü çocuksa kanuni temsilcisine on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılır.

Hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğü veya büroya; süresinde başvurmaması ve otuz gün içinde seçenek yaptırımın infazına başlanmaması halinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilir.

Hükümlünün bu süre içinde başvurması halinde, şube müdürlüğü veya büro tarafından ilgili, devam etmesi gereken eğitim kurumu veya programı ve görevlendirilen öğretmen konusunda bilgilendirilerek, on gün içinde öğretmene başvurması istenir. Ayrıca şube müdürlüğü veya büro tarafından öğretmene, ilgilinin şube müdürlüğü veya büroya başvurduğu tarih bildirilerek, hükümlüye ait belgeler gönderilir.

Hükümlünün süresinde başvurması halinde, denetim görevlisi olarak görevlendirilen öğretmen tarafından denetleme planı hazırlanır.

Denetleme planında; hükümlünün devam etmesi gereken eğitim kurumu belirtilir.

Denetim görevlisi olarak görevlendirilen öğretmen tarafından hükümlüler hakkında hazırlanan denetleme planı şube müdürlüğü veya büroya gönderilir. Şube müdürlüğü veya büro tarafından denetim raporları,

mahkemeye iletmek üzere Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla ilgili mahkemeye gönderilir.

Hükümlünün denetleme planına uyup uymadığı şube müdürlüğü veya büroca her zaman denetlenir.

Yükümlülüğün başlama tarihi, hükümlünün eğitim kurumuna başladığı tarihtir.

Hazırlanan denetleme planına uyulmaması halinde, hükümlü şube müdürlüğü veya büro tarafından uyarılır. Uyarıya rağmen uyulmaması halinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Yaptırım sona erdiğinde durum, ilgili eğitim kurumuna iletilerek evrakın iadesi istenir, kayıt kapatılır ve evrak mahkemeye iletmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Bu yaptırımın uygulanmasında her aşamada özel hayatın gizliliğine saygı gösterilir ve hükümlünün eğitim kurumunda ifşa olmaması için gerekli önlemler alınır.

Denetim planı hazırlanırken, hükümlünün hangi meslek veya sanatı seçeceği, eğitim düzeyi, yetenekleri ve istekleri gibi değişkenler göz önünde bulundurularak belirlenmeli, cezanın üst sınırı ise amaçlanan meslek ve sanatın eğitimini düzenleyen mevzuattaki esaslara göre tayin edilmelidir.

4. Mahkûm Olunan Cezanın Yarısından Bir Katına Kadar Süreyle, Belirli Yerlere Gitmekten veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklanmak

Bu yaptırımın yerine getirilmesi ile ilgili olarak, CGTİHT, md. 51/4 ve “Denetimli Serbestlik Yön.’ nin 38 vd. maddeleri gereği; yasaklanan belirli yerler ve etkinlikler herhangi bir yer veya etkinlik değil; sanık veya hükümlünün suç işlemede, suça yönelmesinde ya da zararlı alışkanlıklar edinmesinde veya bağımlılık yapan maddeler kullanmasında; çevresel, psikolojik, sosyal veya ekonomik etkisi bulunan ya da sanık veya hükümlünün yeniden suç işlemesine yol açan etkenleri tetikleyecek yerler veya etkinliklerdir.

Örneğin, spor müsabakaları sırasında başkalarına şiddet kullandığı için veya hakaret ettiği için kısa süreli hapis cezasına mahkûm edilen kişinin bu cezası, spor müsabakalarına katılmaktan yasaklanma yaptırımına çevrilebilecektir⁵⁶.

Bu yaptırım türünde de infaz usulü diğer seçenek yaptırımlarla benzer şekilde ilerlemekte olup, denetim planına uyulmaması halinde durum mahkemeye iletilmekte, mahkeme ise yaptırımı, planın gerekleri elde olmayan nedenlerle yerine getirilememiş ise başka bir tedbire çevirmekte, aksi takdirde kısa süreli hapis cezasının infazına karar vermektedir⁵⁷.

⁵⁶ Özgenç, İ.: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, Ankara 2012, s. 641.

⁵⁷ Mahkemece ilam, Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca ilam, denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğü veya büroya iletilir. Şube müdürlüğü veya büro tarafından; yetişkinler için verilen kararlar denetimli serbestlik defterine, çocuklar için verilen kararlar çocukların denetimine ilişkin deftere kaydedilir.

Hakkında belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma yaptırımı hükümlüye on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılır.

Hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğü veya büroya; on gün içinde başvurmaması ve otuz gün içinde seçenek yaptırımın infazına başlanmaması hâlinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilir.

Hükümlünün süresinde başvurması halinde, denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından denetleme planı hazırlanır. Denetleme memuru tarafından hazırlanan denetleme planı, denetim görevlisinin onayı ile uygulamaya koyulur. Denetleme planında; hükümlünün gitmemesi gereken yerler veya yapmaması gereken etkinlikler belirtilir.

Şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan denetleme planı; hükümlüye bildirilir. Ayrıca plan ilgili kurum ve kuruluşlar ile koluğa iletilir.

Hükümlünün denetleme planına uyup uymadığı şube müdürlüğü veya büroca her zaman denetlenir. Yaptırımın denetimi; ulaşım güçlüğü veya güvenlik gibi nedenlerin bulunması halinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile koluğa yazı yazılmak suretiyle yerine getirilir.

Yaptırımın başlama tarihi, şube müdürlüğü veya büroca kararın sanık veya hükümlüye bildirildiği tarihtir.

Denetleme planına uyulmadığının ilgili kurum veya kuruluş ya da kolluk tarafından bildirilmesi ya da şube müdürlüğü veya büro tarafından tespit edilmesi hâlinde hükümlü denetleme planına uyması yönünde şube müdürlüğü veya büroca uyarılır. Uyarıya rağmen denetleme planına uyulmaması halinde, kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Ayrıca durum kolluk ile ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilir.

Yaptırım sona erdiğinde durum, kolluk ile ilgili kurum ve kuruluşla iletilerek evrakın iadesi istenir, kayıt kapatılır ve evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

5. Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınması, Belli Bir Meslek ve Sanatı Yapmaktan Yasaklanmak

CGTİHT, md. 51/5 ve Denetimli Serbestlik Yön., md. 42 vd gereği; Ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması ve belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma yaptırımı, sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanması suretiyle yerine getirilir.

Örneğin, trafikte dikkatsiz ve özensiz araç kullanan kimsenin bir başkasına çarparak yaralanmasına sebep olması halinde mahkeme, taksirle yaralama suçundan dolayı kişiyi mahkûm ettiği hapis cezasını bu kişinin sürücü belgesinin belli bir süre geri alınması yaptırımına çevirebilecektir⁵⁸.

Kesinleşen ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma yaptırımını içeren ilâm, Cumhuriyet başsavcılığına verilir. Cumhuriyet başsavcılığınca, ilâm denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü ya da bürosuna gönderilir. Bu birim tarafından yapılacak tebligatta on gün içinde hükümlünün kararın infazı için başvurması istenir. Başvurması halinde hükümlüye belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma yaptırımının infaz şekli bildirilir. Hükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın on gün içinde gelmemesi ve otuz gün içinde seçenek yaptırımın infazına başlanmaması hâlinde durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemeye bildirilir.

Bu yaptırım türünde diğer seçenek yaptırımlara paralel bir şekilde hazırlanan Denetleme planında; meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma yaptırımının başlangıç ve bitiş tarihleri belirtilir.

Şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan denetleme planı ile ilam örneği; hükümlüye, Türkiye İş Kurumuna, ilgili meslek kuruluşuna ve mahalli idareye bildirilir.

Makbuz karşılığında teslim alınan ehliyet ve ruhsat belgeleri ilgilinin dosyasında saklanır.

⁵⁸ Özgenç, GH, s. 641.

Uyarıya rağmen denetleme planına uyulmaması halinde, kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Ayrıca durum Türkiye İş Kurumu, ilgili meslek kuruluşu, mahalli idare ve kolluğa bildirilir.

Yaptırım sona erdiğinde durum kolluk, Türkiye İş Kurumu, mahalli idare ile ilgili meslek kuruluşuna iletilerek evrakın iadesi istenir, kayıt kapatılır ve evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

6. Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılmak

CGTİHK, md. 105 uyarınca; kamuya yararlı bir işte çalıştırma; hükümlünün, ücretsiz olarak bir kamu kurumunun veya kamu yararına hizmet veren bir özel kuruluşun belirli hizmetlerinde çalıştırılmasıdır.

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımına ancak sanığın gönüllü olması halinde hükmedilir.

Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle hükümlü, kamuya yararlı bir işte çalıştırılabilir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezleri, bölgelerinde bulunan bu tür kurumlardan hükümlülere ne suretle çalıştırabileceklerine dair bilgi alırlar ve hizmetler listesini oluştururlar. Bu listeler mahkemelere verilir. Mahkeme, bu listelerden uygun gördüğü hizmeti ve süresini hükümlüye önerir ve bunu reddetme hakkına sahip olduğunu hatırlatır.

CGTİHT, md. 51/6, e-f gereği; Çalışma süresinin hesabında hükümlünün çalıştığı kurumun bu konudaki mevzuatı esas alınır. Kesinleşen kamuya yararlı bir işte çalışma yaptırımını içeren ilâm Cumhuriyet başsavcılığına verilir. Cumhuriyet başsavcılığınca ilâm, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü ya da bürosuna gönderilir. Bu birim tarafından, yapılacak tebligatta on gün içinde hükümlünün kararın infazı için başvurması istenir. Hükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın on gün içinde gelmemesi ve otuz gün içinde seçenek yaptırımın infazına başlanmaması hâlinde durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemeye bildirilmekte, başlanması halindeyse infaz yukarıda ifade olunan diğer seçenek yaptırımların infazıyla

paralel bir şekilde ilgili mevzuata göre yerine getirilmektedir⁵⁹.

Bu yaptırıma hükmedilebilmesi için hükümlünün gönüllü olması gerekmektedir. Hükümlünün gönüllü olmaması durumunda mahkeme cezayı kısa süreli hapis cezası olarak çektirebilir.

Yaşlılar yurdu, hastane ve çocuk yurdu gibi yerlerde hizmet görme; park bahçe ve mezarlıklarda temizlik işlerini görme; yaşlı hasta ve bakıma muhtaç kişilere bakma; sosyal kuruluşların inşaat ve tamir işleri gibi işler, kamuya yararlı işlere örnek gösterilebilir⁶⁰.

Bu yaptırım, bir yandan hükümlünün topluma karşı taşıdığı sorumluluk duygusunu geliştirirken, bir yandan da işlevsel kullanılması halinde ücretsiz iş gücü sağladığından devlet bütçesinden önemli bir mali yükü kaldıracaktır⁶¹.

V. Kısa Süreli Hapis Cezalarının Özel İnfaz Şekilleri

CGTİHK, md. 110 uyarınca; hükmü veren mahkeme veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkeme, altı ay veya daha az süreli hapis cezasının;

a) Her hafta cuma günleri saat 19.00'da girmek ve pazar günleri aynı saatte çıkmak suretiyle hafta sonları,

b) Her gün saat 19.00'da girmek ve ertesi gün saat 07.00'de çıkmak suretiyle geceleri,

Ceza infaz kurumlarında çektirilmesine karar verebilir.

Bu infaz usulünün gereklerine geçerli bir mazeret olmaksızın uyulmaması hâlinde, cezanın baştan itibaren infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir.

“Yarı özgürlük rejimi”⁶² olarak da adlandırılan bu usulle, hükümlünün iş, eğitim veya topluma uyum sağlayacağı faaliyetleri yapabilmesi için günün belirli bir bölümünü kurum dışında geçirmesi, bu şekilde de sosyal yaşama adapte olması, topluma kazandırılması amaçlanmıştır. Bu

⁵⁹ Bkz., Denetimli Serbestlik Yön., md. 46 vd.

⁶⁰ Mantovani, s. 686; Çolak/Altun, s. 214; Kamer, s. 706.

⁶¹ Kamer, s. 706.

⁶² İcel/Sokullu Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, s. 107 vd.

hükümlüler özel cezaevlerinde veya normal cezaevlerinin bu işe ayrılmış özel bölümlerinde tutulmalıdırlar⁶³.

Öte yandan mahkûmiyete konu suç nedeniyle doğmuş zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine dair hukukî sorumlulukları saklı kalmak üzere;

a) Kadın veya altmışbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları altı ay,

b) Yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları bir yıl,

c) Yetmişbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları üç yıl veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine hüküm veren mahkemece veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece karar verilebilir.

Denetimli Serbestlik Yön.' nin 75. maddesi uyarınca; bu kararın yerine getirilmesinde konut; hükümlünün ailesiyle birlikte veya tek başına yaşamını devam ettirdiği, kendisine ait veya kiracı olarak oturduğu ve bu kararın yerine getirilmesinde mahkemeye bildirdiği veya mahkeme kararında belirtilen yeri ve eklentilerini ifade eder.

Hapis cezasının konutta infazında, hükümlünün risk ve ihtiyaçları, kurallara uymadaki başarısı ve işbirliği dikkate alınarak;

a) İlk altı ay için günde bir,

b) İkinci altı ay için günde iki,

c) Üçüncü altı ay için günde üç,

ç) On sekizinci aydan sonra günde dört saat süreyle evden ayrılmasına vaka sorumlusunun önerisi üzerine komisyon tarafından karar verilebilir.

Hapis cezasının konutta infazına ilişkin kararın kaydedilmesinden itibaren on gün içerisinde denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memuru hükümlünün adresine giderek konutu inceler. Hükümlünün belirlenen ihtiyaçları dikkate alınarak hükümlü ile iş birliği içerisinde hükümlünün uyması gereken kurallar belirlenir ve vaka sorumlusuna iletilir. Vaka sorumlusu üç gün içerisinde bir planlama yaparak konutta infazın ne şekilde yerine getirileceğini ve uyması gereken kuralları hükümlüye tebliğ eder.

⁶³ Çolak/Altun, s. 221.

Cezanın konutta infazı sırasında hükümlüyle iletişim sağlanacak araçlar tespit edilir. İletişim araçları, hükümlünün denetlenmesine ilişkin esaslar ve denetimli serbestlik personeli ile kolluk görevlilerinin denetimle ilgili görevleri hükümlüye açıkça bildirilir.

Cezanın konutta infazında, hükümlünün sağlık, eğitim, ibadet gibi temel ihtiyaçları dikkate alınır. Hükümlünün acil sağlık durumu, depresyon, yangın, doğal afetler gibi öngörülemeyen nedenlerden dolayı konuttan ayrılması ihlal sayılmaz. Zaruret nedeniyle konutunu terk eden hükümlü, bu zorunluluğun ortadan kalkmasından itibaren üç gün içerisinde müdürlüğe başvurmak zorundadır. Bu durumda konut dışında geçen süreler infazdan sayılır.

Hükümlü, denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memuru veya kolluk tarafından bizzat eve gidilmek suretiyle kontrol edilebilir. Yapılan kontroller kayıt altına alınarak vaka sorumlusuna iletilir.

Hükümlü, mazereti olmaksızın infaz süresince kararın yerine getirildiği konutu değiştiremez. Hükümlü, bir mazeret nedeniyle konutunu değiştirme talebini müdürlüğe yazılı olarak iletmek zorundadır. Komisyon hükümlünün talebini değerlendirerek konutun değiştirilip değiştirilmeyeceğine karar verir.

Hükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen bir mazereti olmaksızın yirmi dört saatten fazla süreyle izinsiz olarak konuttan ayrılması veya izin bitmesinden itibaren bu süre içerisinde konuta dönmemesi halinde uyarı yapılmaksızın dosya kapatılarak mahkemesine gönderilir.

Cezanın konutta infazı, cezanın konutta çektirilmesi kararına ilişkin hazırlanan planın hükümlüye tebliğinden on gün sonra başlar ve kararda belirtilen sürenin dolmasıyla sona erer.

Cezanın özel infaz usulüne göre çektirilmesi kararı, infaza başlandıktan sonra da verilebilir.

Cezanın özel infaz usulüne göre çektirilmesine karar verilenler hakkında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz.

Verilen kararlara itiraz yolu açıktır.

Adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle hapis cezasına çevrilmesi halinde cezanın konutta çektirilmesine karar verilip verilemeyeceği hususu tartışmalıdır. Yargıtay'ın bu konuda farklı içtihatları vardır. Kabulü yönünde verilen içtihatlarda; 5275 sayılı Kanunun 106/9. maddesinde adli para cezasından çevrilen hapsin infazının ertelenmeyeceği ve hakkında koşullu salıverme hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmekle beraber, konutta çektirilmesi ile ilgili bir istisna söz konusu olmadığı, bu durumda adli para cezasına hükmedilirken söz hakkı bulunmayan sanığın, hapis cezası verilmiş olsaydı yararlanabileceği bir haktan mahkemenin takdiri ile yoksun bırakılmasının doğru olmadığı belirtilmektedir⁶⁴.

Yargıtay'ın adli para cezasından çevrilen hapis cezası yönünden konutta çektirilmesine karar verilemeyeceğine dair kararlarında; 5275 sayılı kanunun 106. maddesinin 3.fıkrası uyarınca adli para cezasından çevrilen hapis cezasının, aynı maddenin 9. fıkrası uyarınca infazının ertelenmemesi, infazında koşullu salıverilme hükümlerinin uygulanamaması ve hak yoksunlukları bakımından adli para cezasının esas alınacak olması, hükümlünün adli para cezasını ödemesi halinde her zaman infazın sonlandırılabilmesi, infaz usulünün para cezasının ödenmesini sağlama amacına yönelik olması düşüncelerinden hareketle, hapis cezalarında anılan Kanunun 110. maddesinde öngörülen özel infaz usullerinin uygulanamayacağı belirtilmektedir⁶⁵.

Konutta infazın en büyük avantajı, mali yönüdür. Gerçekten de, bu tür özel infazın maliyeti, hapis cezasının cezaevinde infazının maliyetinden çok daha düşüktür. Konutta infazın ikinci bir avantajı farklı durumlara uydurulmaya oldukça uygun olmasıdır. Bu infaz türünün en önemli avantajı, cezaevinde infazın ortaya çıkaracağı sorunlar olmaksızın hükümlünün etkisiz hale getirilmesini sağlamasıdır. Suçlu hem yol açtığı zararları ödeyebilecek, hem de devlet hapis cezasının yüksek maliyetinden kurtulmuş olacaktır. Örneğin, cezaevinde infazın suçlu üzerinde hiçbir olumlu etkisinin olmayacağı, aksine olumsuz sonuçlar doğuracağı açıksa, ceza konutta infaz edilmelidir⁶⁶.

⁶⁴ Yargıtay 4. CD, 24.06.2009 T., 21510/12657, Koç, Z.: Elektronik izleme ile Hapis Cezasının Konutta Çektirilmesi, ABD, S. 2013/2, s. 171-220, s. 205' den naklen.

⁶⁵ Yargıtay 2.CD., 10.03.2010, 53796/7343, Koç, s. 205' den naklen.

⁶⁶ İçel/Sokullu Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, s. 94 vd.; Çolak/Altun, s. 222 vd.

Ceza infaz kurumu yerine konutta hapis cezasını çektirme ile elde edilmesi hedeflenen yararlardan biri de failin toplumsallaşmasını ve ıslah edilmesinin sağlanmasıdır. Kişiyi ailesi ile ilişki kurma, okuluna veya işine gidebilme imkânı tanınmaktadır. Ceza infaz kurumlarında zaman tüketmek yerine toplumsal yaşamın içinde yer alma şansı verilmektedir. Böylelikle ceza infaz kurumlarının kişinin ruhsal durumunu etkileyen olumsuz etkilerinden de uzaklaşmış olacaktır⁶⁷.

Cezanın konutta çektirilmesine ilişkin kararların infazı, elektronik kelepçe kullanılması suretiyle de yapılabilir. Türk hukukunda 03.07.2005 tarihli ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanuna 05.04.2012 tarihinde eklenen 15/A maddesi ile yapılan kanuni düzenleme ile kişinin elektronik izleme ile konutta hapsi mümkün hale gelmiştir⁶⁸.

Hükümlülerin elektronik yöntem ve araçlarla toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetimi için elektronik izleme merkezi oluşturulmuştur.

Elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle izlenmesine karar verilen yükümlüler, görevli denetimli serbestlik personeli tarafından bilgilendirilir. Elektronik cihazın özelliğine göre elektronik izleme ünitesi kurulur ve devreye sokulur.

Elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle takibine karar verilen yükümlü, elektronik kelepçe takılmasına ve ilgili ünitenin kurulmasına rıza göstermek, cihazları kullanılır durumda bulundurmamak, kararın infazı için gerekli olan kısıtlamalara ve cihazların kullanımına ilişkin belirlenen kurallara uygun hareket etmek zorundadır. Bu kurallara aykırı davranış yükümlülüğünün ihlali sayılır⁶⁹.

Özellikle suça sürüklenen çocuklar için elektronik izleme önemli faydalar sağlayacaktır. Yapılan bazı araştırmalarda, uzun süreli cezaevinde olmanın yeniden suç işleme eğilimini arttırdığı, daha uzun süreli elektronik izleme altında olmanın ise yeniden suç işleme eğilimini azalttığı ifade edilmiştir⁷⁰.

⁶⁷ Koç, s. 189.

⁶⁸ Ek: 5/4/2012-6291/4 md.

⁶⁹ Bkz., ayrıntılı bilgi için, Denetimli Serbestlik Yön., md. 101 vd.

⁷⁰ Koç, s. 189.

Bu infaz usulüyle, elektronik izleme için taşınan cihazların psikolojik baskısına karşın ceza infaz kurumlarının istenmeyen etkilerinden kurtulma fırsatı verilmektedir. Öte yandan elektronik izleme yöntemiyle konutta hapis cezasının infaz edilmesi toplum bakımından da güvence oluşturmaktadır. Zira teknolojik araçlarla suçlunun takip edilmesi ile hükümlünün toplum içinde kalması ve sosyal faaliyetlerini sürdürmesi ile birlikte topluma zarar vermemesi de amaçlanır. Böylelikle bir yandan ceza bireyselleştirilirken bir yandan da sosyal korunma açısından tekerrürün önlenmesi, toplum yaşamının olağan seyrinde devamı sağlanır⁷¹.

Ancak konutta infazın yararları dışında bazı zorluk ve sakıncaları da uygulamada görülmüştür. Öncelikle, hükümlünün konutunda cezasını çekmesinin takibi konusunda bazı teknik zorluklar yaşanabileceği gibi, hükümlünün kontrolü konusunda yeterli personel bulunamamasından kaynaklanan sıkıntılar bulunabilir. Ayrıca, yoğun suçun işlendiği bölgelerde yaşayan suçluların, bu çevrede kalmaya devam etmeleri sakıncalar doğurabilir⁷².

Lehe ve aleyhe eleştiriler birlikte değerlendirildiğinde elektronik izlemenin, özellikle çocuk suçlular ve tekerrür ihtimali zayıf suçlular bakımından sağlıklı sonuçlar doğurduğu gözlemlenmektedir.

SONUÇ

Hapis cezası son çare olarak başvurulması gereken bir yaptırım şeklidir. Zira kısa süreli hapis cezası, yarattığı suça uygun ortam ile çoğu zaman ıslah amacından sapmakta, aksine mükerrer suçlular yaratmaktadır. Buna karşın hapis cezasına seçenek yaptırımlara hükmedilmesi halinde, araştırmalar, suçun tekerrürünün önemli ölçüde düşüş gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. Kısa süreli hapis cezası suçlunun ailesi, işi ve çevresiyle olan ilişkilerini gereksiz biçimde bozmakta, maddi ve manevi yönden zayıf bir konuma getirmekte veya benzeri güçlükler içerisine sürüklemekte, devlete fazladan mali yük yüklemekte, dahası ceza evlerinin neredeyse tamamının dolu olduğu gerçeğinden hareketle diğer hükümlülerin de uygun bir infaz rejiminden yararlandırılmalarını engellemektedir.

⁷¹ Koç, s. 190.

⁷² İçel/Sokullu Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, s. 96; Çolak/Altun, s. 223.

Ancak kısa süreli hapis cezasının tümünden ortadan kaldırılması, cezanın özel ve genel önleme işlevi bakımından sakıncalı sonuçlar doğurabileceğinden ceza kanunlarındaki yerini korumalıdır.

O halde mahkeme ancak seçenek yaptırımın cezanın caydırıcılığı noktasında elverişsiz kalacağı istisnai hallerde gerekçesini belirtmek kaydıyla takdir hakkını hapis cezasından yana kullanabilmeli, aksi takdirde seçenek yaptırımı hükmetmelidir. Bir başka deyişle kısa süreli hapis cezasında seçenek yaptırımı çevirmek kural, hapis cezası ise istisna olmalıdır.

Öte yandan daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, seçenek yaptırımlardan birine çevrilmek zorundadır. Burada hâkime bir takdir hakkı tanınmamıştır.

Kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlardan birine elverişli olmadığından çevrilmemiş olması halinde ise eğer kanuni şartları taşıyorsa kısa süreli hapis cezası, buna özgü özel infaz usullerine göre çektirilmelidir. Bu yolla, bir taraftan suçlunun ıslahı ve topluma kazandırılması bakımından en faydalı ve yeterli olmak kaydıyla kişi hak ve hürriyetlerini en az sınırlandıran infaz usullü uygulanmış olurken, bir yandan da suçlu, insan olma onuruna yakışan bir şekilde cezasını çekmiş ve toplumsal denge sağlanmış olur.

Hapis dışı tedbirler teşvik edilirken, bu tedbirler en az müdahale prensibine uygun şekilde kullanılmalı, insan onuru korunmalı, suçlunun ve ailesinin özel yaşamının gizliliğine özen gösterilmelidir. İnfaz şeklinin belirlenmesinde, suçlunun topluma kazandırılma amacı, toplumun korunması ve mağdurların menfaatleri konuları dikkate alınmalıdır. Ayrıca adalet duygusunu zedelememek adına, seçenek tedbirlere ilişkin olarak halkın anlayış ve işbirliğinin sağlanması yönünde gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Diğer taraftan cezanın ağırlığından çok kesin olması ve hızlı uygulanması, cezadan beklenen genel önleyicilik özelliğini yerine getirebilir.

Kanunların herkese eşit uygulanmadığı, af kurumunun istisna değil, kural haline getirildiği, hâkimlerin bağımsızlığı önüne ciddi engellerin konulduğu, savcıların kendilerine intikal eden işi bir sonraki yıla devretme oranlarının yüksek olduğu, Mahkemelerinin ortalama yargılama süresinin ve mahkeme başına düşen dava sayısının yargılamanın makul sürede sonuçlanmasına engel olacak düzeyde olduğu ve zamanaşımına uğrayan dava sayısının çok olduğu bir hukuk sisteminde cezanın kesin ve hızlı olmasından, dolayısıyla da insanları suç işlemekten caydırdığından bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Cezai bir yaptırım söz konusu olduğunda, olması gereken, takdir edilen bu cezanın insan onuruna uygun ve bireyselleştirilmiş olması, ayrıca cezanın ıslah edici, önleyici ve ödetici işlevlerini bünyesinde barındırmasıdır. Bu ideale ulaşmak adına ceza adaleti sistemi ve bu sistemin tüm sükeleri üzerine düşen vazifeyi objektif esaslardan hareketle yerine getirmelidir. Zira “adalet mülkün temelidir”...

KAYNAKÇA

- Antolisei, F.: Manuale di diritto penale, Milano 1980.
- Artuk, M. E./Gökçen, A./Yenidünya, A. C.: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2007.
- Beccaria, C.: Dei delitti e delle pene, 1764, <http://www.liberliber.it>.
- Bettioli, G.: Diritto penale, PG, Padova 1976.
- Bobbio, N.: Teoria della norma giuriduca, Torino 1950.
- Cadoppi, A./Veneziani, P.: Manuale di diritto penale, Terza edizione, Padova 2007.
- Centel, N./Zafer, H./Çakmut, Ö.: Türk Ceza Hukukuna Giriş, 4. Bası, İstanbul 2006.
- Çetin, S. H.: Türk Ceza Kanunu'nda Adli Para Cezası, Ankara 2012.
- Çolak, H./Altun, U.: Kısa Süreli Hapis Cezaları, Seçenekli Yaptırımlar ve İnfaz Rejimleri, TBBD, S. 67, Y. 2006.
- Demirbaş, T.: Kriminoloji, 3. Baskı, Ankara 2010. (Demirbaş, Kriminoloji)
- Demirbaş, T.: İnfaz Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2013.
- Dolu, O./Büker, H./Uludağ, Ş.: Türk Ceza Adalet Sisteminin Caydırıcılık Kapasitesine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme, AÜHFD, S. 61 (1), Y. 2012, s. 69-106.
- Dönmezer, S.: Kriminoloji, 8. Bası, İstanbul 1994.
- Dönmezer, S./Ermən, S.: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, GK, C. II, 7. Bası, İstanbul 1981.
- Erdem, M. R.: Kısa Süreli Özgürlüğü Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Yeni Seçenekler, İnfaz Hukukunun Sorunları, Sempozyum, 24/25.11.2000, Ankara, s. 192-213.
- Erem, F.: Ceza Usulü Hukuku, Ankara 1970.
- Feyzioğlu, M.: Ceza Muhakemesinde Vicdani Kanaat, Ankara 2002.
- Fiandaca, G./Musco, E.: Diritto penale, PG, Quinta edizione, Bologna 2007.

- Fitzgerald, P. J.: Criminal law and punishment, Oxford 1962.
- Garofoli, R.: Manuale di diritto penale, PG, Roma 2011.
- Günther, K.: Ceza İnfaz Hukukunun İnsan İmgesi, İnfaz Hukukunun Sorunları, Sempozyum, 24/25.11.2000, Ankara, s. 55-71.
- Hafizoğulları, Z.: Ceza Normu, Ankara 1996.
- Hafizoğulları, Z./Özen, M.: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2011.
- Kamer, V. K.: Denetimli Serbestlik, 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi, Sempozyum, 1-3 Haziran 2008, (Editör: Prof. Dr. Bahri Öztürk), s. 703-710.
- Kızmaz, Zahir: Ceza veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi, Sosyal Bilimler Dergisi, s. 210-231, www.cteds.adalet.gov.tr.
- Koç, Z.: Elektronik izleme ile Hapis Cezasının Konuta Çektirilmesi, ABD, S. 2013/2, s. 171-220.
- Koca, M./Üzülmez, İ.: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara 2009.
- Mannheim, H.: Comparative criminology, Great Britain 1965.
- Mantovani, F.: Diritto penale, Padova 1979.
- Nuhoğlu, A.: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbirleri, Türk Ceza Kanununun 2. Yılı, Sempozyum, TCHD, İstanbul 2008.
- Ömeroğlu, Ö.: Suç Korkusu, Cezanın Caydırıcılığı ve Küçük Suçlar, GHFD, C. XVI, Y. 2012, S. 4, s. 329-370.
- Özbek, V. Ö./Kanbur, M. N./Bacaksız, P./Doğan, K./Tepe, İ.: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2010.
- Özgenç, İ.: Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Ankara 2005. (Özgenç, Gazi Şerhi)
- Özgenç, İ.: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, Ankara 2012, s. 641. (Özgenç, GH)

- Rocco, A.: L'oggetto del reato e della tutela giuridico penale, Roma 1933.
- Soyaslan, D.: Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İnfaz Rejimleri, İnfaz Hukukunun Sorunları, Sempozyum, 24/25.11.2000, Ankara, s. 162-191.
- Soyaslan, D.: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2005.
- Yenisey, F.: İnfaz Hukukunun İnsan Hakları Yönü, İnfaz Hukukunun Sorunları, Sempozyum, 24/25.11.2000, Ankara, s. 237-252.
- Yücel, M. T.: Adalet Psikolojisi, Ankara 2011.
- Yücel, M. T.: Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi, 4. Bası, Ankara 2007.
- Pekcanitez, Hakan – Sungurtekin Özkan, Meral – Özekes, Muhammet – Atalay, Oğuz. (2013) *İcra ve İflas Hukuku* (11. baskı). Ankara: Yetkin
- Postacıoğlu, İlhan. (1978) *İflas Hukuku İlkeleri C1*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası
- Uyar, Talih. (2010) *İcra ve İflas Kanunu Şerhi* (2. baskı). Cilt 10. Ankara: yazarın kendi yayını
- Üstündağ, Saim. (2002). *İflas Hukuku* (6. baskı). İstanbul: Fakülteler matbaası
- Yılmaz, Ejder. (1976). *İflas İdaresi*. Ankara: AÜHF yay.
- Kazancı İçtihat Elektronik Bilgi Bankası: www.kazanci.com 10.12.2014 tarihinde erişildi.
- E-Uyar Elektronik Bilgi Bankası: www.e-uyar.com 06.08.2014 tarihinde erişildi
- Hukuktürk Elektronik Bilgi Bankası: www.hukukturk.com 12.12.2014 tarihinde erişildi
- Mevzuat Elektronik Bilgi Bankası: www.mevzuat.gov.tr 15.12.2014 tarihinde erişildi.